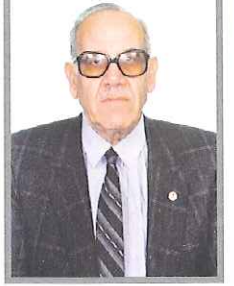


dünden bugüne



Ecz. H. İbrahim Özşarlak

www.aydineczaciodasi.org.tr

Söke'de Sağlık ve Eczacılık

1 890'lı yıllarda idari plânlamasını ancak tamamlamış olan Söke; doğusunda Çine, batısında Kuşadası, güneyinde Didim, kuzeyinde Germencik ilçeleriyle çevrili, 450,000 dekar sulanabilir münbit arazisi, belde ve köyleriyle nüfusu 100 bine ulaşmış tarım kentidir. Arazi genişliği ve üretimiyle Adana'dan sonra en geniş ovaya sahip olan Söke 1950 yılından beri pamuk ziraatı yapmaktadır. Milet, Priyen, Didim gibi antik kentleri saymazsanız ilçe tarihi çok eski değildir. 16. yüzyılda Söke diye bir kent yoktu. Bu tarihlerde "Tek kışla" denen mevkide "Akçaşehir" adıyla bir yerleşim biriminde göçer nüfusun varlığı bilinse de ömrü uzun olmamış, bilinmeyen nedenlerle terk edilmiş, halkın büyük bölümü şimdiki Söke'nin yerine yerleşmiştir.

Akdeniz ikliminin egemen olduğu bu kentte eğitim kurumları dışında, sosyal yapılaşma çevre il ve ilçelere göre daha geç gerçekleşmiştir. İşgal öncesi dönemlerde bile Söke eğitim yönü ile ileri bir kent yapısı taşıyordu. Sübyan, İdadi ve İbtidai okulları hatta azınlıklara Türkçe öğretmek için kurulmuş eğitim kurumları vardı. Bu okulların çoğunluğunu da şehrin zengin ve hamiyetli insanları gerçekleştirmiştir. Bu teamül Cumhuriyet sonrasında da devam etmiştir bu yüzden okullaşma oranı çevre illerden daha fazladır. Sonuçta bugün varılan nokta ilçeyi medeni kentler seviyesine yükseltmiştir. % 60 okullaşma ve kişi başına okumuşluk yılı 5.5 yıl, Söke'nin eğitim ve öğretime verdiği önemi göstermektedir.

Bu konudaki gelişmişlik sosyal ve sağlık yapılaşmasında görülmemektedir. Zira yerleşik sağlık tesisi oluşum tarihi eski olmadığı gibi yeterli de olmamıştır. Bu yüzden Cumhuriyet dönemi ve sonrasında hatta yakın zamana kadar ilçenin hastaları en yakın birimlere gönderiliyordu. Bunlardan Aydın Memleket Hastanesi (eskiden böyle denirdi) ilçenin sağlık yönünden en çok yükünü çeken kuruluşların başında gelirdi.

Söke'nin sağlık konusunda ilk tanıdığı isim Dr. Aleko Perikli olmuştu. İşgal öncesi Söke'de uzun yıllar doktorluk yapmış eski bir Rum'du. Babası 1900'lü yılların başında Söke'ye yerleşmiş çiftçilikle uğraşan, aynı zamanda yerli halkla uyum içinde yaşayan bir insandı. Oğlu A. Perikli ilçede yalnız doktorluk yapmamış bir çok işlerine koşmuş Söke sevdalısıydı. Avrupa'da tıp okumuş Söke'ye dönmüştü. Rum-Türk ayırt etmeden Hipokrat

yeminine sadık kalarak, iyi niyetli, bilgili bir hekimdi. Perikli sadece doktorluk değil, basit ilaçları da üreten eczacıydı da... Çeşitli yerlerden topladığı otların çiçeklerini, saplarını ya da köklerini karıştırarak, kaynatarak hazırladığı ispençiyari ilaçları hastalarına uyguları. Basit gargaralar, müşhil eriyikleri, şiş indirici lapalar, yara tozları yakın tarihe kadar ilçede "Perikli'nin İlaçları olarak" hatırlanırdı. Onun en büyük hizmeti de çok sayıdaki Sökeliyi 1915 Yunan baskınından koruması olmuştur. Aydın, Nazilli ve Germencik baskınına haber alan Perikli olası Söke baskınına karşı Sökeliyi "FORBES AND MAC ANDRUS" adını taşıyan ve meyan kökünden meyan balı ekstre eden İngiliz fabrikasında saklamıştı. Bu fabrikanın yeri beynelmilel anlaşmalara göre İngilizlerin sayılıyordu, dokunulmazlığı vardı. Perikli milli mücadele yıllarında Yunanistan'a çağırılmış ve hapsedilmiştir.

1900'lü yılların başında eczacılık azınlığın tekelinde olduğu için Türk Eczacı yoktu. Bu yüzden ilçede de Türk Eczacı yoktu. Cumhuriyet öncesi bir Rum Eczacının Söke'de meslek yaptığı söylenirse de eczacının ismi ve eczanenin yeri hakkında çelişkili bilgiler vardı. Yaygın olan kanaate göre eczacının isminin Vasili veya Hristo olduğu, eczanenin yerinin beton köprü başındaki Perikli'nin muayenehanesinin yakınında olduğudur.

Söke'de ilk yerleşik sağlık birimi Cumhuriyetten hemen sonra 1924-1925 yıllarında bugün Alp İş Hanının bulunduğu harap bir binanın ikinci katında kurulmuştur. Tek hekimi ve bir sağlık memuru vardı. Bu sağlık biriminde hastaların küçük şikayetleri özellikle o yıllarda epidemik vak'a haline gelmiş sıtma hastalığı tedavi edilirdi. Bu iki kişilik sağlık ekibi yıllarca ilçenin tedavi ve koruyucu hekimliğini yapmışlardı. Doktor Abdi Sandıkçioğlu ve ondan sonra gelen doktor Tahsin Kayayurt bu birimde başarılı hizmetler vermişlerdir.

Söke'de ilk olarak Türk Eczacı Ziya Bey eczane açmıştır. O yıllarda müstahzar ilaçların miktarı az olduğundan Ziya Bey'de droglardan ilaç üreterek hastalarına yararlı olmaya çalışmış ama Söke'deki faaliyeti uzun sürmemiş, 1-2 yıl içinde eczanesini kapatmıştır.

1924 yılında Ecz. Arif Bey "ERGON" çalışmaları uzun sürecek ilk eczaneyi açtı. Eczacı Arif Bey "Eczacı Haluk Ergon'un dedesi" Rumeli göçmeniydi. Mübadele



“Değişim” olarak gelmişti. Albayrak caddesinde bugün İskender'in Fırını'nın yanında Emniyet Eczanesi açmıştı. Ondan iki yıl sonra Ecz. Halil Tokel ilçeye ikinci eczaneyi açmıştı. Bugün Yaman Eczanesinin bulunduğu yerdeki “Merkez Eczanesi” ilçeye kırk yıl gibi uzun bir süre hizmet ettikten sonra Halil Bey'in 1965 yılında ölümüyle eczane kapanmıştır. Bu eczane, Ecz. Halil Tokel ve kalfa olarak çalışan Ahmet Tokel'le örnek olabilecek dürüstlükte ve eczacılık terbiyesinden ödün vermeyerek verdiği hizmet hep hatırlanmaktadır.

1930'lu yılların sonunda bugün Hükümet Konağı'nın önündeki Atatürk Heykelinin bulunduğu yerde Eczacı Suat Bey “ORHUN” bir süre eczacılık yapmıştır. Burası eczaneden çok Suat Bey'in yazıhanesi gibiydi. Söke'nin zengin bir ailesinin damadıydı. Mesleği zevk için keyif için yapmıştı, ömrü de uzun sürmemiş 4-5 sene sonra kapanmıştı.

Merkez Eczanesi, eczane olduğu kadar ilçenin üst yönetiminin toplandığı mekandı. Mesai bitiminde kaymakam, savcı ve hakimler, daire müdürleri eczanede toplanırlar siyaset , edebiyat dahil her şey konuşulurdu. Uzun yıllar orada bulundum. Staj yaptım, çalıştım. Merkez Eczanesini de meslek büyüğüm Eczacı Halil Tokel'in sosyal kültürünü de belleğimde hep saklıyorum.

Eczacı Arif Bey 1926 yılında bir ara eczanesini Selçuk'a taşımış, çok kısa bir süre sonra tekrar Söke'ye dönmüştür. 1950'li yılların sonunda eczanenin yerini değiştirerek , Uzun çarşıya bugünkü Emlak Kredi Bankası'nın bulunduğu yere taşınmıştır. Arif Bey'in

ölümünden sonra Emniyet Eczanesi'nin sahip ve mes'ul müdürlüğü gelini Ecz. Fikriye Ergon'a intikal etmiş, onun da İzmir'e taşınmasıyla eczanenin sorumluluğu torun Haluk Ergon'a geçmiştir. Aileden 3 kuşağın yönettiği Emniyet Eczanesi yakın tarihte kapanmıştır.

Eczacı Halil Tokel'in gelini Sacide Tokel 1950'li yılların ortalarında Şifa Eczanesini açmıştı. Önceleri Albayrak caddesindeki eczane daha sonra Kavakdibi caddesinde hizmetini sürdürmüştür. Eczacı Sacide Tokel de ciddi ve meslek prensiplerine riayet eden bir meslektaşımızdı. Sonradan İzmir'e giderek eczanesini kapattı.

25 Haziran 1965 yılında iki önemli olay gelişti. Ben Söke'ye dördüncü eczaneyi açtığım gün, değerli büyüğüm Ecz.Halil Tokel vefat etmişti. Damla Eczanesi ilk önce ilçenin dördüncü eczanesiydi. Bir hafta sonra üçüncü eczanesi konumuna geldi. 1969 yılında Ecz. Hilmi Ziya, Başak Eczanesi'ni dördüncü, ondan sonra kısa zaman aralıklarıyla bugün ilçede otuz dörde ulaşmıştır. Beldedekilerle ilçedeki kırk iki eczane sağlık hizmeti vermektedirler...

Nereden nereye geldiğimizi hep gözlemişimdir. Perikli ile başlayan, daha sonra aktarlarla , kırık çıkıkçılarla devam eden ilçe sağlık ve eczacılığı bugün birbirinden başarılı her branştan hekimlerle, meslek bilgi ve becerileriyle donanmış eczacılarla devam etmektedir. 1950'li yılların ortalarında hizmete giren Devlet Hastahanesi hasta yoğunluğuna cevap verememektedir. Üç uzman hekimle hizmete başlayan Devlet Hastanesi'nde bugün otuzun üzerindeki uzman hekim fiziki mekan sıkıntısı çekmektedirler. On yıl önce temeli atılan 250 yataklı Bölge Devlet Hastanesi önümüzdeki aylarda açılacaktır. Bu hastanenin hizmete girmesiyle hem hastalar rahata kavuşacak hem de hekimlerimiz daha kaliteli hizmet verme imkanı bulacaklardır.

Söke / Damla Eczanesi
Ecz. Halil İbrahim Özşarlak

Kaynak: Tarihi-Coğrafyası-Ekonomisi ile Söke
İsmail Dalgıç (Ticaret Odası Yayınları)
ve kendi Araştırmalarım.